

Dames en heren,

Het is een goede gewoonte om bij de opening van een tentoonstelling een moment van concentratie in te lassen, en iemand die er meer van schijnt te weten uit de doeken te laten doen wat de bezoeker nu eigenlijk gaat zien. Maar voor de spreker in kwestie is het een hachelijke onderneming. Hoe zou ik ooit in tien minuten met woorden kunnen benaderen wat Stan Wannet heeft bereikt in de honderden uren die hij gebruikte om honden op te zetten, bordspellen uit te zagen, vreemde machines aan de praat te krijgen, en van dat alles nog een eenheid te maken ook? Er past mij dus een zekere bescheidenheid, en ik zal moeten kiezen wat ik nu eigenlijk wil zijn. Ik kan besluiten louter inleider te zijn en u de wordingsgeschiedenis te schetsen van Stan Wannet, vertellen wat hij als kunstenaar zoal op zijn kerfstok heeft en hoe dat is uitgemond in *Les évolués*, de installatie die wij hier ten doop houden. Maar waarom zou ik zijn biografie of website gaan navertellen als u die zelf kunt opslaan? Zo'n inleidersrol lijkt mij dus overbodig. Een andere mogelijkheid is dat ik mij opstel als bemiddelaar. Wellicht bent u, toen u hier binnenkwam, geschrokken van de niet bepaald tot het snoezenras behorende honden, en was uw eerste reactie er een van bange afkeer. Of misschien stemt u wel op de Partij voor de Dieren, en was het juist kwaadheid die u beving. Hoe dan ook kan er direct al een kloof zijn ontstaan tussen u en het kunstwerk, en als bemiddelaar zou ik kunnen proberen die te dichten. Ik zou kunnen zeggen: u moet het kunstwerk niet te heftig nemen, het heeft ook zijn zachte kanten. Staat u er toch voor open, dan zal het kunstwerk op zijn beurt openstaan voor u. Maar ook die positie wil ik niet innemen. Als u bij de

confrontatie met dit werk angst, afkeer of kwaadheid voelt, dan voelt u dat maar. Het is uw goed recht, zoals het ook het goede recht is van het kunstwerk om zo scherp te zijn als het zelf wil. Ik geloof dat een zekere polariteit en frictie tussen een kunstwerk en de kijker juist gunstig is, het bevordert het nadenken. Het is veel beter dan wanneer u hier was binnengelopen met het behaaglijke gevoel op Martha Stewart's Dinky Dogs Show te zijn beland. Dus ook voor bemiddelaar wil ik niet spelen. Nee, de rol die mij nog het meest aantrekt is die van medium. Een mooi woord dat veel kan betekenen, van waarzegger tot communicatiemiddel. Een groot verschil tussen die twee betekenissen is er overigens niet. In beide gevallen pretendeert een medium iets neutraals te zijn wat slechts boodschappen doorgeeft, terwijl het ondertussen die boodschappen op slinkse wijze stuurt en verandert. Ja, zult u zeggen, voor de waarzegger gaat dat misschien op, want dat is een mens. Maar een computer is toch best neutraal, want dat is een machine. Gelooft u dat echt? Heeft u dan nooit meegemaakt dat er iets fout ging bij het ontvangen van een plaatje, en dat er in plaats van een beeld een onontwarbare spooktekst op uw scherm verscheen? Daar openbaarde zich de diepere aard van onze hedendaagse beelden: het is allemaal taal. In de loop van de geschiedenis is beeld al heel veel geweest, verf op doek, inkt op papier, emulsie op film, steen, klei, hout, noem maar op. Maar nooit was het taal. Nu wel. De computer verandert dus elk beeld om het leesbaar te maken in computertaal, en iedereen die handig is in die taal verandert een beeld weer op zijn beurt. Het is precies wat ik op dit moment hier aan het doen ben, nu ik als medium, met die handige taal van mij, mijn kijk op de beelden van Stan Wannet aan u doorgeef. Het zal u niet verbazen dat ik mij het meest identificeer met de Afghaanse windhond uit *Les évolués*. Kijk eens

naar de verbeterde concentratie waarmee het beest als een volleerd medium het licht van boven op zich in laat werken. En niet alleen het licht van boven, ook de wind van opzij, zie de haren eens wapperen. Alles staat op scherp om de waarheid uit de lucht te plukken, en het aardige was dat ik bij het zien van dit tafereel zelf ook spontaan een dichtregel uit de lucht plukte: *The winds did sing it to me*. Het zijn woorden uit Shakespeare's *The Tempest*, een toneelstuk waarin alles draait om de combinatie van wind, magie en macht. Prospero, de hoofdpersoon, zet iedereen naar zijn hand met behulp van de wind, in de persoon van de onzichtbare luchtgeest Ariel, die hem roddels en geheimen influistert. Als ik een naam mocht verzinnen voor onze Afghaan dan zou het Prospero zijn. Dit is duidelijk de topdog, constant zingt de wind hem iets toe, en als vanzelf beweegt hij zijn hondenhand over het alfabet om de boodschap letter voor letter door te geven aan de andere honden. Die zijn meer van het aardse soort, maar niet minder van macht bezeten. Ze zitten om een bordspel, dat veel weg heeft van *Super Monopoly*. Het klassieke *Monopoly* had alleen een ring speelvakken aan de buitenrand, maar toen het gewone kapitalisme veranderde in een superkapitalisme kwam er ook een *Super Monopoly*, met aan de binnenkant nog een tweede ring. In de voorstelling van Stan Wannet zijn we daar alweer voorbij en is er binnen de tweede speelring nog een derde gekomen. Het bord is nu een en al vastgoed, slagveld van inhalige honden. Alleen in de geslonken binnenplaats schijnt nog iets wat op een zon lijkt, een als zon vermomde klok. Het spel is ook geen *Monopoly* meer, het heet nu *Bureaucracy*. Bureaucratie is wat je krijgt als je alles in de wereld probeert te rationaliseren, kwantificeren en reguleren, in de overtuiging dat de mens het best af is als afgericht wezen, aan een onzichtbare lijn, in een onzichtbaar hok. Dat africhten lukt ook grotendeels, hele massa's leven met

de staart tussen de benen. Maar er is altijd een minderheid die zich niet laat vangen. Kunstenaars reken ik tot die groep, de echte dan, want dat zijn altijd ontsnappingskunstenaars. Niet dat zij zonder regels leven. Zij leven meer door de regels heen, om aan de andere kant daarvan de waarheid te vinden. En om vervolgens, als hun de eeuwige vraag wordt gesteld 'Hoe ben je erop gekomen?', als antwoord te geven: *The winds did sing it to me...*, aangevuld met de woorden die er direct op volgen, *...and the thunder, that deep and dreadful organ pipe*. Want de ware kunst kent niet alleen het lichte, maar ook altijd het zware. De wind zingt daar nooit zonder dat ook de donder orgelt. In Stan Wanner's *Les évolués* gebeurt het allebei. Meteen op het eerste gezicht drukt het kunstwerk uit dat wij, die ooit, zoals bekend, allemaal honden waren, zijn geëvolueerd tot mens. Dat kunnen we beschaving noemen. Op het tweede en derde gezicht toont het werk ook zijn diepere betekenis, namelijk dat de mens, die uit de hond is voortgekomen, daarmee niet de hond in zichzelf heeft overwonnen. Als beschaving is dat de hond mens is geworden, dan is hogere beschaving het besef van de mens dat hij de hond in zichzelf altijd zal blijven meedragen. Dat hij nooit ofte nimmer een systeem zal kunnen maken, hoe doorgereguleerd en tot in alle kieren gecontroleerd ook, waarmee hij de *Schweinehund* in zichzelf zal kunnen *ausradieren*. Nauwelijks had ik deze beladen woorden uitgespeld of mijn hondenhand bewoog naar de M, toen naar de A, toen naar de L, en vormde de achternaam van de Italiaanse schrijver Curzio Malaparte. Hij is nog goede vriendjes geweest met de dictator Mussolini. Laten we hem het voordeel van de twijfel gunnen, en het erop houden dat hij het fascisme in ieder geval van binnenuit heeft kunnen bestuderen. Hij is na de Tweede Wereldoorlog in Parijs gaan wonen en hield daar een dagboek bij, waaruit ik u tot slot graag een passage voorlees.

Crans, 31 januari. En dan was ik nog wel gewaarschuwd dat de Zwitsers een apart volk zijn. Gisteravond, net aangekomen in dit logementje in Pas de l'Ours, in het sparrenbos boven Crans, heb ik de honden uit de buurt geroepen. Ik ben het terras op gelopen en ben gaan blaffen. En meteen reageerden de honden her en der in de door een zwak maansikkeltje beschenen nacht. Ik doe altijd hetzelfde als ik ergens nieuw kom. Ik maak kennis met de honden uit de buurt, ik doe niets verkeers. Maar vanmorgen kwam de politie van Crans op me af met het verzoek niet meer 's nachts te blaffen.

'U bent geen hond, mijnheer!'

'Ik mag graag 's nachts met de honden meeblaffen. Ik doe niets verkeers!'

'In Zwitserland doet men zulke dingen niet, mijnheer, dat is tegen de regels.'

'Dank u, ik zal het niet meer doen. Maar ik blijf niet in Zwitserland. Ik ga terug naar Frankrijk. Daar mag je 's nachts zoveel blaffen als je wilt.'

'Het spijt me mijnheer, buitenlanders hebben het erg naar hun zin in Zwitserland. Alleen blaffen ze niet 's nachts. Ik denk dat u de eerste bent.'

'Ik ga terug naar Frankrijk, waar buitenlanders zoveel mogen blaffen als ze willen.'

'Dat trek ik niet in twijfel, mijnheer. Frankrijk is een land van lichte zeden, mijnheer.'

'Wie 's nachts blaft hoeft nog geen lichte zeden te hebben.'

'Het begint met blaffen, mijnheer, en het eindigt met bijten. Zwitsers worden niet graag gebeten.'

Ik blijf niet in Zwitserland. Morgen vertrek ik. Ik houd niet van landen waar je 's nachts niet mag blaffen. Ik houd van vrije landen.

Ik dank u voor uw aandacht.

© Cornel Bierens

Citaat uit: Curzio Malaparte, *Dagboek van een vreemdeling in Parijs*. Pag. 107-108.